

درس دوم

از آموختن، ننگ مدار

سنه ۱

دعوت به نیکی

تو توانی از نیکی کردن میاسا و خود را به نیکی و نیکو کاری به مردم نمای و چون نمودی به خلاف نموده، مباش. به زبان، دیگر مگو و به دل، دیگر مدار، تا گندم نمای جو فروش نباشی، و اندر همه کاری داد از خویشتن بده، که هر که داد از خویشتن بدهد، از داور مستغنی باشد و اگر غم و شادیت بود، به آن کس گوی که او تیمار غم و شادی تو دارد و اثر غم و شادی پیش مردمان، بر خود پیدا مکن و به هر نیک و بد، زود شادان و زود اندوهگین مشو که این فعل کودکان باشد.

آرامش / ثبات در رفتار

بدان کوش که به هر محالی، از حال و نهاد خویش بنگردی، که بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند و هر شادی که باز گشتن آن به غم است، آن را شادی مشمر و به وقت نومیدی، امیدوار تر باش و نومیدی را در امید، بسته دان و امید را در نومیدی.

ارتباط امید با ناامیدی

رنج هیچ کس ضایع مکن و همه کس را به سزا، حق شناس باش؛ خاصه قرابت خویش را. چندان که طاقت باشد با ایشان نیکی کن و پیران قبیله خویش را حرمت دار، ولیکن به ایشان موعل مباش تا همچنان که هنر ایشان همی عیب نیز بتوانی دید اگر از بیگانه نایمن شوی زود به مقدار نایمنی، خویش را از وی ایمن گردان و از آموختن، ننگ مدار تا از ننگ رسته باشی.

اصطلاح

قابوس نامه، عنصر المعالی یکا ووس

تألیف برادر لیسری / عیب بود نادانی

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

و کج سزا

گاه خود را با هم کردن
فایده ایستاد
درد آشنای عمر را

دعوت به آرایش
ثبات

قدشناسی
بسیار نکرده
نیمطاس

افزایم به نرطان
افزایم از علامت
افزایم و بیجا

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

۱ معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

سعدالدین وراوینی

■ کتابی که در او داد سخن آرای توان داد.

فخرالدین عراقی

■ عشق شوری در نهاد ما نهاد.

۲ در متن درس، سه گروه کلمه متضاد بیابید.

۳ به عبارت‌های زیر توجه کنید:

الف) هم‌نشین نیک بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از هم‌نشین بد.

ب) آرزو گفت: «از نمایشگاه کتاب چه خبر؟»

در عبارت «الف»، فعل جمله دوم ذکر نشده است اما خواننده یا شنونده از فعل جمله اول می‌تواند به فعل جمله دوم، یعنی «است» پی‌برد. در این جمله، حذف فعل به «قرینه لفظی» صورت گرفته است.

در عبارت «ب»، جای فعل «داری» یا «دارید» در جمله دوم خالی است اما هیچ نشانه‌ای در ظاهر جمله، شنونده را به وجود فعل راهنمایی نمی‌کند. تنها از مفهوم عبارت می‌توان دریافت که فعل «داری» یا «دارید» از جمله دوم حذف شده است؛ در این جمله، حذف به «قرینه معنوی» صورت گرفته است.

هریک از اجزای کلام در صورت وجود قرینه می‌تواند حذف شود. اگر حذف به دلیل تکرار و برای پرهیز از تکرار صورت گیرد، آن را «حذف به قرینه لفظی» گویند. اما اگر خواننده یا شنونده از مفهوم سخن به بخش حذف شده پی‌برد، «حذف به قرینه معنوی» است. ■ در کدام جمله متن درس، حذف صورت گرفته است؟ نوع آن را مشخص کنید.

۴ جدول زیر را کامل نمایید. (با حفظ شخص)

مضارع اخباری	ساخت منفی	امر	فعل
شنیده بودی	نشنیده بودی	بشنو	شنیده بودی
داری می روی	نداری می روی	برو	داری می روی
خواهید پرسید	نخواهید پرسید	پرسید	خواهید پرسید

ناله (۲۶)
متغیر در این مضارعها

مضارع مستمر
دار + شناس + مضارع اصلی

ماضی استمرک
داشت + شناس + ماضی استمرک
قلمرو ادبی

داشتم رفتی ← نرفتیم
دارم می روی ← نروم

- ۱ بهره گیری از «مَثَل» چه تأثیری در سخن دارد؟
- ۲ دو عبارت کنایی را از متن بیابید و بنویسید.

قلمرو فکری

- ۱ نویسنده، چه کاری را کودکانه می شمارد؟
- ۲ در جمله زیر، نویسنده بر کدام ویژگی های اخلاقی تأکید می کند؟
«اثر غم و شادی پیش مردمان، بر خود پیدا مکن.»
- ۳ مفهوم عبارت «گندم نمای جو فروش مباش.» را بنویسید.
- ۴ برای مفهوم بیت زیر، عبارتی از متن درس بیابید.
«شاد و بی غم بزی که شادی و غم زود آینه و زود می گذرند»
- ۵ حدیث «حاسبوا قَبْلَ أَنْ تُحَاسِبُوا» با کدام عبارت درس، قرابت معنایی دارد؟
- ۶

به نویسنده بزی که شادی و غم زود آینه و زود می گذرند
ابن حسام خوشفای
هر که داد از خویش برده، از داور مستقی با سر